

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

Profilul Arte Plastice

CURRICULUM LA DISCIPLINA DESEN

Învățământul liceal (Clasele a X-a, a XI-a și a XII-a)

Chișinău, 2026

Coordonatori, Ministerul Educației și Cercetării:

- Valentina OLARU, Secretară de Stat, doctor în pedagogie,
- Corina LUNGU, șefă Direcția politici în învățământul general,
- Lilia CÎRLAN, consultant, Direcția politici în învățământul general.

Expert național:

- Mariana MARIN, doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Grup de lucru:

- Ludmila MALARCIUC, coordonator la disciplinele de profil, expert curricular, magistrul în artele plastice, decorative și design, grad didactic superior, șefa Secției Didactic-Administrative, IP Colegiul de Arte Plastice “Alexandru Plămădeală”.
- Lilia PRISĂCARU, expert curricular, grad didactic superior, director adjunct, profesoară, Liceul Teoretic cu Profil Arte „Ion și Doina Aldea-Teodorovici”, mun. Chișinău.
- Olesea BELOCONNAIA, expert curricular, grad didactic unu, profesoară, Liceul Teoretic cu Profil Arte „Mihail Berezovschi”, mun. Chișinău.
- Mariana CERANIOV, expert curricular, grad didactic superior, Liceul Teoretic cu Profil Arte „Mihai Greco”, mun. Chișinău.

Cuprins

1. Preliminarii	4
2. Concepția disciplinei	5
3. Administrarea disciplinei	6
4. Competențe specifice disciplinei.....	7
5. Unități de învățare pe clase	13
6. Finalitățile învățării pe clase	36
7. Bibliografie.....	37

1. Preliminarii

Disciplina **Desen** face parte din aria curriculară Arte și are statut de disciplină de specialitate în cadrul profilului Arte Plastice, constituind un fundament esențial al formării artistice în învățământul liceal. Aceasta contribuie la dezvoltarea capacităților de reprezentare vizuală, de observare și analiză a realității, precum și la formarea limbajului plastic necesar exprimării artistice.

Curriculumul disciplinar este elaborat în conformitate cu documentele de politică educațională naționale și internaționale, inclusiv Codul Educației al Republicii Moldova și Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2025), fiind aliniat orientărilor europene privind dezvoltarea competențelor-cheie și recomandărilor organismelor internaționale din domeniul educației și culturii.

În cadrul profilului Arte Plastice, disciplina Desen are un rol formativ de bază, oferind elevilor instrumentele necesare pentru înțelegerea și reprezentarea formelor, volumelor și spațiului. Prin studiul desenului, elevii își dezvoltă capacitatea de a observa structura realității vizuale, de a reda proporțiile, relațiile spațiale și raporturile de lumină și umbră, precum și de a construi imagini plastice coerente.

Disciplina îndeplinește funcții formative multiple – formativă, cognitivă, aplicativă și orientativă – contribuind la dezvoltarea gândirii vizuale, a preciziei observației și a capacității de analiză și sinteză vizuală. De asemenea, susține formarea deprinderilor tehnice specifice și a disciplinei muncii artistice.

Scopul general al disciplinei constă în formarea capacității elevilor de a observa, analiza și reprezenta realitatea vizuală prin intermediul desenului, utilizând conștient elementele limbajului plastic și mijloacele grafice de expresie.

Relevanța disciplinei este determinată de contribuția sa la:

- dezvoltarea culturii vizuale și estetice;
- formarea gândirii vizuale și spațiale;
- dezvoltarea abilităților de reprezentare grafică și analiză a formelor;
- fundamentarea studiului celorlalte discipline artistice (pictură, compoziție);
- orientarea profesională în domenii precum artele vizuale, designul, arhitectura și industriile creative.

Prin specificul său, desenul facilitează trecerea de la observarea directă la reprezentarea conștientă și expresivă a realității, dezvoltând capacitatea elevilor de a interpreta vizual obiectele, figura umană și mediul înconjurător.

În contextul societății contemporane, caracterizată prin predominanța imaginii și a comunicării vizuale, disciplina contribuie la formarea unor elevi capabili să înțeleagă, să analizeze și să producă reprezentări vizuale relevante, bazate pe rigoare, observație și expresivitate.

Disciplina valorifică relații interdisciplinare cu pictura și compoziția, precum și cu domenii precum matematica (proporții, perspectivă), științele naturii (structuri și forme), tehnologiile digitale și istoria artei, contribuind la dezvoltarea unei viziuni integrate asupra fenomenului artistic și la transferul competențelor în contexte variate de învățare și creație.

2. Concepția disciplinei

Disciplina **Desen** se fundamentează pe studiul reprezentării vizuale a realității și pe dezvoltarea limbajului plastic ca instrument esențial de cunoaștere, analiză și expresie artistică. În contextul educației contemporane, desenul nu mai este abordat exclusiv ca tehnică de reproducere, ci ca proces complex de formare a gândirii vizuale, care integrează observația, reflecția și creația.

Curriculumul disciplinei reflectă transformările actuale din domeniul artei, societății și tehnologiei, caracterizate prin extinderea limbajelor vizuale, diversificarea formelor de expresie artistică și integrarea mediilor digitale în procesul de creație. Aceste evoluții determină reorientarea demersului educațional către dezvoltarea creativității, a gândirii critice și a capacității de interpretare a imaginilor, în raport cu contexte culturale și sociale dinamice.

Viziunea disciplinei valorifică desenul ca proces formativ integrator, care contribuie la dezvoltarea identității artistice a elevului și la formarea unei gândiri vizuale autonome. În acest sens, desenul devine un mijloc de explorare și de comunicare, prin care elevul își exprimă ideile, emoțiile și percepțiile asupra realității.

Misiunea disciplinei constă în formarea capacității elevilor de a percepe, analiza și reprezenta realitatea vizuală în mod conștient și expresiv, prin utilizarea adecvată a limbajului plastic și prin valorificarea echilibrului dintre rigoarea tehnică și libertatea de expresie artistică.

Finalitatea educațională a disciplinei vizează formarea unei personalități creative, autonome și responsabile cultural, capabile să elaboreze mesaje vizuale coerente, să interpreteze critic imaginile și operele de artă și să utilizeze competențele artistice în contexte variate, inclusiv sociale și profesionale.

Din perspectivă epistemologică, disciplina se întemeiază pe principiul unității dintre teorie și practică, pe caracterul procesual al creației artistice și pe abordarea interdisciplinară a fenomenului artistic. Învățarea desenului este concepută ca un proces progresiv, în care elevul parcurge etape de explorare, experimentare și reflecție, dezvoltându-și treptat competențele artistice și capacitatea de exprimare personală.

În plan valoric, disciplina promovează creativitatea, originalitatea și sensibilitatea estetică, precum și respectul pentru patrimoniul cultural și responsabilitatea în utilizarea imaginilor și a mijloacelor artistice. De asemenea, susține deschiderea către dialog intercultural și valorizarea diversității culturale, contribuind la formarea unei atitudini reflexive și responsabile față de creația artistică.

Disciplina Desen contribuie în mod direct la formarea competențelor-cheie, în special a competenței de exprimare culturală și artistică, dar și a gândirii critice, a capacității de comunicare vizuală, a autonomiei în învățare și a utilizării tehnologiilor digitale în contexte creative. Prin aceasta, ea participă la formarea profilului absolventului, pregătindu-l pentru integrarea activă în viața culturală și pentru continuarea studiilor sau orientarea profesională în domenii artistice și conexe.

Relevanța socială și economică a disciplinei este determinată de rolul său în dezvoltarea competențelor necesare într-o societate dominată de comunicarea vizuală și de industriile creative. Desenul oferă baza formării pentru domenii precum artele vizuale, designul, arhitectura și media, contribuind la dezvoltarea unei culturi vizuale active și responsabile.

În același timp, disciplina valorifică relații interdisciplinare cu domenii precum istoria artei, matematica, științele naturii și tehnologiile digitale, susținând o înțelegere integrată a fenomenului artistic și facilitând transferul competențelor în contexte variate de învățare și creație.

3. Administrarea disciplinei

Disciplina	Aria curriculară	Statut	Profil	Clasa	Nr. ore/săptămână	Nr. ore anual	Nr. unități de învățare
Desen	Arte	Obligativu	Arte Plastice	X	2	68	4
Desen	Arte	Obligativu	Arte Plastice	XI	2	68	4
Desen	Arte	Obligativu	Arte Plastice	XII	2	68	4

Repartizarea unităților de învățare (Clasele a X-a, a XI-a și a XII-a)

Clasa a X-a

Unități de învățare	Nr. ore	Predare-învățare	Activități practice	Evaluare sumativă	Proiecte interdisciplinare	Experimentarea tehnicilor de artă
Materiale, ustensile și tehnici de artă – inițiere în utilizarea mijloacelor grafice (sem. I)	12	2	3	4	-	3
Mijloace artistico-plastice – explorarea elementelor limbajului plastic (sem. I)	22	4	9	6	-	3
Structuri și fenomene ale naturii – reprezentarea formelor și a spațiului (sem. II)	30	5	15	6	1	3
Portofoliul artistic și promovarea creației plastice	4	1	2	1	-	-
Total	68	12	39	17	1	9

Clasa a XI-a

Unități de învățare	Nr. ore	Predare-învățare	Activități practice	Evaluare sumativă	Proiecte interdisciplinare	Experimentarea tehnicilor de artă
Materiale, ustensile și tehnici de artă – aprofundarea tehnicilor și a efectelor expresive (sem. I)	10	2	3	2	1	2
Mijloace artistico-plastice – aplicarea limbajului plastic în	24	4	10	6	1	3

reprezentări grafice (sem. I)						
Structuri și fenomene ale naturii – studiul perspectivei, al formei și al expresivității (sem. II)	30	5	13	6	1	5
Portofoliul artistic și promovarea creației plastice	4	1	2	1	-	-
Total	68	12	28	15	3	10

Clasa a XII-a

Unități de învățare	Nr. ore	Predare-învățare	Activități practice	Evaluare sumativă	Proiecte interdisciplinare	Experimentarea tehnicilor de artă
Materiale, ustensile și tehnici de artă – utilizarea creativă și autonomă a tehnicilor grafice (sem. I)	6	1	1	2	1	1
Mijloace artistico-plastice – integrarea limbajului plastic în creația personală (sem. I)	22	3	8	6	1	4
Structuri și fenomene ale naturii – interpretarea artistică și sinteza compozițională (sem. II)	36	4	20	6	1	5
Portofoliul artistic și promovarea creației plastice	4	1	2	1	-	-
Total	68	9	31	15	3	10

4. Competențe specifice disciplinei

1. Analizarea elementelor și principiilor limbajului plastic în reprezentări grafice, pentru înțelegerea și interpretarea mesajului vizual.
2. Aplicarea materialelor, tehnicilor și procedeelor specifice desenului în realizarea reprezentărilor grafice.
3. Explorarea și utilizarea modalităților de expresie plastică în contexte de studiu și creație artistică.
4. Argumentarea și evaluarea demersului artistic propriu și a lucrărilor grafice, utilizând limbajul artelor plastice.

5. Unități de învățare pe clase

Unități de competență	Unități de conținut recomandate	Rezultate ale învățării
Clasa a X-a		
Materiale, ustensile și tehnici de artă – inițiere în utilizarea mijloacelor grafice – 12 ore		
<i>Valori proiectate la nivelul unității de învățare: Respect pentru patrimoniul artistic și cultural; responsabilitate în utilizarea materialelor și ustensilelor de desen; deschidere către cunoașterea și explorarea limbajului plastic; spirit de ordine, rigoare și perseverență în activitatea artistică.</i>		
1.1. Recunoașterea elementelor de bază ale limbajului plastic (linie, formă, textură, valoare) în lucrări grafice simple. 1.2. Descrierea efectelor vizuale obținute prin combinarea elementelor limbajului plastic în desen. 1.3. Exprimarea impresiilor personale asupra lucrărilor grafice analizate, evidențiind detalii observate și manifestând curiozitate estetică.	Concepte fundamentale, procese și relații esențiale, conținuturi aplicative și contextuale 1. Materiale, ustensile și tehnici specifice desenului artistic • Materiale grafice și caracteristicile acestora. • Ustensile specifice desenului artistic. • Suporturi utilizate în desenul artistic. • Clasificarea și particularitățile tehnicilor grafice. 2. Desenul artistic ca limbaj vizual • Funcțiile desenului artistic. • Limbajul plastic și comunicarea vizuală. • Elemente ale identității culturale în creația grafică. • Desenul artistic ca mijloc de expresie vizuală. 3. Materialul, suportul și tehnica de lucru • Proprietățile materialelor grafice. • Relația dintre material, suport și tehnica de lucru. • Relația dintre tehnică și expresivitatea imaginii grafice. • Intenția plastică și alegerea mijloacelor grafice. 4. Studiul elementelor limbajului plastic • Linia și expresivitatea plastică. • Punctul și pata plastică. • Textura și valoarea tonală.	Elevul sau eleva: • identifică și utilizează materialele, ustensilele și suporturile specifice desenului artistic în realizarea studiilor grafice; • aplică tehnici grafice de bază pentru redarea liniilor, texturilor și valorilor tonale în exerciții și studii după natură; • explică relația dintre material, suport și efectul plastic obținut în analiza unei lucrări grafice; • utilizează terminologia specifică desenului artistic în descrierea lucrărilor proprii și a celor analizate; • realizează o lucrare grafică inspirată din patrimoniul cultural, utilizând adecvat materialele și tehnicile studiate; • desenează o natură statică cu obiecte tradiționale moldovenești, valorificând relația dintre material, suport și expresivitatea plastică.

	• Urma grafică și ductul. • Relațiile dintre elementele limbajului plastic. 5. Studiul după natură • Obiecte tradiționale moldovenești. • Forme geometrice simple. • Natura statică cu obiecte de uz casnic. • Relații de proporție, formă și volum în natura statică. Tema cross-curriculară: Creativitate și responsabilitate în valorificarea motivelor tradiționale și a patrimoniului cultural. Conținuturi interdisciplinare: Pictură – valoarea tonală și relația lumină–umbră; Compoziție – organizarea elementelor plastice în spațiul grafic; Istoria artelor – materiale și tehnici grafice; Educație pentru societate – patrimoniul cultural și identitatea națională; TIC – documentarea și analiza imaginilor artistice. Integrarea noilor educații: Educație cultural-artistică; educație pentru valori; educație pentru dezvoltare durabilă; educație digitală; dezvoltare personală. Contexte de învățare: atelier de explorare a materialelor și tehnicilor grafice; observarea patrimoniului cultural și a obiectelor tradiționale; analiza imaginilor artistice; expoziția școlară de lucrări grafice. Produce evaluabile: • studiu comparativ privind materialele și tehnicile grafice; format A4 sau format A3; • lucrare grafică inspirată din motive tradiționale sau simboluri culturale, format A3; • natură statică cu obiecte tradiționale moldovenești, format 40×50 cm. Noțiuni noi: material grafic; ustensilă; suport; urmă grafică; duct; textură; tehnică uscată; tehnică umedă; intenție plastică.	• manifestă responsabilitate, spirit de observație și respect pentru patrimoniul artistic și cultural.
--	---	--

Unități de învățare 2.

Mijloace artistico-plastice – explorarea elementelor limbajului plastic - 22 ore

Valori proiectate la nivelul unității de învățare: *Integritatea: aderarea la un ansamblu de principii morale și etice, demonstrând corectitudine în acțiuni, indiferent de circumstanțe. Responsabilitatea: asumarea obligațiilor, a deciziilor, acțiunilor și a consecințelor acestora.*

2.1. Identificarea proprietăților materialelor și ustensilelor de desen în funcție de efectul plastic urmărit. 2.2. Utilizarea mijloacelor artistico-plastice și a tehnicilor grafice adecvate intenției expresive. 2.3. Explorarea posibilităților expresive ale limbajului plastic în reprezentări grafice.	1. Mijloace artistico-plastice ale limbajului grafic • Punctul și posibilitățile sale expresive în organizarea imaginii. • Linia și linia modulată în construirea formei. • Pata plastică și rolul acesteia în echilibrul compozițional. • Hașura și tipurile de hașură în desenul artistic. • Tonul, valoarea tonală și gradațiile de clarobscur. • Textura și sugerarea materialității obiectelor prin mijloace grafice. 2. Modelarea formei prin mijloace artistico-plastice • Hașura și valoarea în sugerarea volumului. • Scara valorică și contrastele tonale. • Relația dintre lumină, umbră și clarobscur. • Ritmul, echilibrul și unitatea imaginii grafice. • Relația dintre mijloacele artistico-plastice și intenția expresivă. 3. Schița și crochiul în reprezentarea grafică • Schița ca studiu al formei și al proporțiilor. • Crochiul ca mijloc de observare și sinteză vizuală. • Proporțiile și raporturile dintre forme. • Structurile naturale și artificiale în schiță și crochiu. • Schița și crochiul în studiul grafic. 4. Expresivitatea limbajului plastic • Relația dintre mijloacele artistico-plastice și	Elevul sau eleva: • identifică mijloacele artistico-plastice în analiza unei lucrări grafice, utilizând terminologia specifică desenului artistic; • aplică hașura, tonul și clarobscurul pentru modelarea formei și sugerarea volumului într-un studiu grafic; • realizează un studiu al scărilor valorice, utilizând gradații tonale și contraste valorice; • reprezintă texturile și materialitatea obiectelor prin utilizarea adecvată a mijloacelor artistico-plastice; • utilizează schița și crochiul pentru observarea și sintetizarea formelor din natură; • elaborează o mapă cu schițe și crochiuri, demonstrând progres în observarea și reprezentarea formelor; • argumentează alegerea mijloacelor artistico-plastice utilizate în propria lucrare grafică; • desenează o natură statică cu obiecte și draperii, utilizând mijloace artistico-plastice și tehnici grafice adecvate, format 40×50 cm; • manifestă integritate în realizarea produselor
---	--	---

	expresivitatea imaginii grafice. • Texturile și caracteristicile materialelor în reprezentarea grafică. • Natura statică cu obiecte și draperii – studiul formei, texturii și valorii tonale. • Ornamentele tradiționale în compoziția grafică. • Relațiile dintre formă, ton și textură în imaginea grafică. Tema cross-curriculară: Imaginea artistică – mijloc de comunicare a emoțiilor și valorilor umane. Conținuturi interdisciplinare: Pictură – relațiile dintre ton, culoare și lumină; Compoziție – ritmul și echilibrul plastic; Istoria artelor – clarobscurul și expresivitatea limbajului grafic; Limba și literatura română – exprimarea argumentată a impresiilor estetice; TIC – analiza și prezentarea digitală a imaginilor. Integrarea noilor educații: educație cultural-artistică; educație pentru valori; educație digitală; dezvoltare personală; gândire critică. Contexte de învățare: studiul după natură; analiza operelor grafice; exerciții de scară valorică; reprezentarea texturilor; realizarea naturii statice. Produse evaluabile: • studiu al scăii valorice și al clarobscurului (A4); • mapă cu schițe și crochiuri (A3/A4); • natură statică cu obiecte și draperii, în tehnici grafice specifice, format 40×50 cm. Noțiuni noi: linie modulată; hașură; ton; valoare tonală; scară valorică; contrast valoric; clarobscur; valorație; ritm plastic; echilibru plastic; schiță; crochiu.	artistice și responsabilitate în organizarea și prezentarea lucrărilor grafice.
--	---	--

Unități de învățare 3.
Structuri și fenomene ale naturii – reprezentarea formelor și a spațiului - 30 ore

Valori proiectate la nivelul unității de învățare: Unitate și identitate; respect pentru tradițiile și cultura națională; valorificarea și protejarea patrimoniului cultural; spirit de observație și rigoare în reprezentarea artistică.

3.1. Perceperea și aplicarea noțiunii de clarobscur pentru sugerarea volumului pe suprafața plană.

3.2. Redarea spațiului și profunzimii prin utilizarea perspectivei și a contrastelor valorice.

3.3. Aplicarea tonului și a hașurii în reprezentarea formelor naturale și artificiale.

3.4. Valorificarea schiței și a crochiului în studiul structurilor naturii și al patrimoniului construit.

1. Perspectiva în reprezentarea spațiului

- Perspectiva liniară și perspectiva aeriană.
- Linia orizontului și punctul de fugă.
- Planurile spațiale și profunzimea imaginii.
- Relația dintre spațiu, formă și tonalitate.

2. Clarobscurul și modelarea volumului

- Clarobscurul ca mijloc de sugerare a volumului.
- Lumina proprie, umbra proprie și umbra purtată.
- Tonul și hașura în modelarea formei.
- Relația dintre lumină, umbră și volum.

3. Natura statică în desenul artistic

- Natura statică tematică.
- Procedee de sugerare a spațiului și volumului.
- Obiecte de formă simplă și compusă.
- Structuri și fenomene ale naturii în reprezentarea grafică.

4. Studiul constructiv al formei

- Desenul constructiv liniar.
- Desenul constructiv cu clarobscur.
- Schița și crochiul în studiul naturii.
- Elemente arhitecturale și obiecte de patrimoniu în studiul grafic.

Tema cross-curriculară: Patrimoniul construit și relația dintre om, spațiu și mediul înconjurător.

Conținuturi interdisciplinare: Pictură – modelarea volumului prin lumină și umbră; Compoziție – organizarea spațiului plastic; Istoria artelor – perspectiva și clarobscurul în arta europeană; Biologie – structurile naturale și proporțiile; Geografie – peisajul și perspectiva aeriană; Limba și literatura

Elevul/eleva:

- identifică elementele perspectivei liniare și aeriene în reprezentări grafice și în opere de artă;
- explică relația dintre linia orizontului, punctul de fugă și organizarea spațiului plastic;
- aplică clarobscurul și valorile tonale pentru sugerarea volumului în desen;
- construiește spațiul plastic prin utilizarea perspectivei și a raporturilor dintre planuri;
- utilizează schița și crochiul în studiul formelor naturale și al elementelor arhitecturale;
- desenează un studiu de perspectivă liniară după un element arhitectural, format A3;
- realizează un desen constructiv cu aplicarea clarobscurului, utilizând creion pe hârtie albă sau tonată, format 40×50 cm;
- desenează o natură statică cu obiecte de formă compusă, utilizând procedee de sugerare a spațiului și volumului, format 40×50 cm;
- redă o natură statică alcătuită din rozetă, vas de ceramică și fruct sau legumă, aplicând desenul constructiv și gradațiile de clarobscur, format 40×50 cm;
- argumentează soluțiile plastice utilizate în elaborarea lucrării grafice;
- manifestă respect față de patrimoniul cultural și

	română – imaginea artistică a naturii; TIC – documentarea fotografică și analiza imaginilor. Integrarea noilor educații: Educație pentru patrimoniu; educație pentru dezvoltare durabilă; educație ecologică; educație cultural-artistică; dezvoltare personală. Contexte de învățare: studiul după natură; observația patrimoniului construit și a structurilor naturale; documentare fotografică; schițe de teren; analiza operelor de artă; atelier de desen constructiv. Produse evaluabile: • studiu de perspectivă liniară după un element arhitectural, format A3; • desen constructiv cu aplicarea clarobscurului, format 40×50 cm; • natură statică cu obiecte de formă compusă, format 40×50 cm; • natură statică cu rozetă, vas de ceramică și fruct sau legumă, format 40×50 cm. Proiecte interdisciplinare (la alegere): • <i>Relația spațiu-formă-ton. Natura statică – între știință și poezie</i> (Desen – Biologie – Limba și literatura română). • <i>Perspectiva în patrimoniul arhitectural local</i> (Desen – Istoria artelor – Istorie – Educație pentru societate). • <i>Structurile naturii – sursă de inspirație artistică</i> (Desen – Biologie – Geografie). Noțiuni noi: linia orizontului; punct de fugă; perspectivă liniară; perspectivă aeriană; plan spațial; clarobscur; lumină proprie; umbră proprie; umbră purtată; volum; profunzime spațială.	natural prin valorificarea acestuia în creațiile grafice.
--	--	--

Unități de învățare 4.
Portofoliul artistic și promovarea creației plastice (4 ore)

Valori proiectate la nivelul unității de învățare: Respect pentru propria creație și pentru creația artistică a celorlalți. Responsabilitate în prezentarea și valorificarea produselor artistice. Inițiativă în promovarea creației plastice.

4.1. Prezentarea lucrărilor grafice proprii în expoziții școlare, utilizând limbajul specific artelor plastice.

1. Portofoliul artistic

- Structura și rolul portofoliului artistic.
- Criterii de selecție și prezentare a lucrărilor grafice.

2. Valorizarea creației plastice

- Expoziția școlară și galeria virtuală.
- Prezentarea și valorizarea creației artistice.

Tema cross-curriculară: Promovarea creației artistice ca expresie a identității personale și culturale.

Conținuturi interdisciplinare: TIC – prezentarea digitală a lucrărilor; Limba și literatura română – prezentarea argumentată a creației artistice; Educație pentru societate – patrimoniul cultural și valorile comunității.

Integrarea noilor educații: Educație cultural-artistică; educație digitală; dezvoltare personală.

Contexte de învățare: organizarea unei expoziții școlare sau a unei galerii virtuale; prezentarea portofoliului artistic; reflecția asupra progresului personal.

Produse evaluabile:

- portofoliu artistic individual;
- prezentarea unei lucrări grafice în cadrul unei expoziții sau galerii virtuale.

Noțiuni noi: portofoliu artistic; galerie virtuală; autoevaluare; prezentare artistică.

Elevul sau eleva:

- selectează lucrări reprezentative pentru portofoliul artistic;
- prezintă și argumentează o lucrare grafică utilizând terminologia specifică desenului;
- elaborează un portofoliu artistic individual;
- utilizează mijloace digitale pentru prezentarea creației artistice;
- manifestă responsabilitate în valorificarea și promovarea propriilor creații.

Unități de competență	Unități de conținut recomandate	Rezultate ale învățării
Clasa a XI-a		
Unități de învățare 1.		
Materiale, ustensile și tehnici de artă – aprofundarea tehnicilor și a efectelor expresive - 10 ore		
<i>Valori proiectate la nivelul unității de învățare: Exprimarea ideilor, valorilor și atitudinilor prin limbaj plastic. Prețuirea diversității culturale și artistice. Formarea unei identități deschise către valorile naționale, europene și universale.</i>		
1.1. Analiza relațiilor dintre elementele și principiile limbajului plastic în lucrări grafice de complexitate sporită. 1.2. Compararea lucrărilor grafice aparținând diferitor stiluri și perioade, identificând modalități de obținere a expresivității plastice. 1.3. Argumentarea alegerilor artistice observate în lucrări grafice, formulând judecăți estetice prin gândire critică.	1. Materiale, ustensile și suporturi pentru desen artistic • Materiale grafice dure și moi și proprietățile lor expresive. • Ustensile specifice desenului artistic și particularitățile de utilizare. • Suporturi cu texturi și tonalități diferite. • Relația dintre material, suport și efectul plastic urmărit. 2. Tehnici grafice și efecte expresive • Desenul în creion, cărbune și sanguină. • Tehnici grafice mixte și posibilitățile lor expresive. • Suprapunerea, estomparea și contrastul în construcția imaginii grafice. • Relația dintre tehnică, material și expresivitatea plastică. 3. Expresivitatea limbajului grafic • Relația dintre limbajul plastic și mesajul artistic. • Redarea stărilor și fenomenelor naturii prin mijloace grafice. • Expresivitatea liniei, tonului și texturii în desen. • Particularități ale limbajului grafic în diferite stiluri artistice. 4. Studiul comparativ al tehnicilor grafice • Particularitățile tehnicilor grafice în opere reprezentative. • Stiluri și maniere artistice în creația grafică. • Relația dintre intenția artistică și alegerea tehnicii. Tema cross-curriculară: Diversitatea expresiei artistice și	Elevul sau eleva: • analizează relația dintre materialele grafice și expresivitatea imaginii în lucrări artistice; • compară tehnicile grafice utilizate în opere aparținând diferitelor stiluri și perioade artistice; • selectează materialele și suporturile adecvate în funcție de intenția expresivă a lucrării; • combină tehnici grafice pentru obținerea unor efecte plastice expresive; • argumentează alegerea tehnicilor și procedeele grafice utilizate în propria creație; • realizează un studiu comparativ al tehnicilor grafice, format A4; • elaborează o mapă cu schițe și crochiuri utilizând materiale grafice variate, format A3/A4; • desenează o natură statică, un peisaj sau un portret în tehnici grafice mixte, format A3; • realizează un studiu grafic inspirat din patrimoniul cultural național, format A3; • manifestă deschidere față de diversitatea

	dialogul dintre identitatea culturală și limbajul vizual. Conținuturi interdisciplinare: Pictură – expresivitatea materialelor și relațiile cromatice; Compoziție – unitatea și expresivitatea imaginii plastice; Istoria artelor – evoluția tehnicilor grafice și a stilurilor artistice; Limba și literatura română – argumentarea opțiunilor estetice; TIC – documentarea și prezentarea digitală a lucrărilor grafice. Integrarea noilor educații: educație cultural-artistică; educație interculturală; educație pentru valori; educație digitală; dezvoltare personală. Contexte de învățare: analiza operelor grafice reprezentative; experimentarea materialelor și tehnicilor pe suporturi variate; studiul după natură; realizarea schițelor și crochiurilor; compararea soluțiilor plastice specifice diferitelor stiluri artistice. Produse evaluabile: • studiu comparativ al tehnicilor grafice, format A4; • mapă cu schițe și crochiuri realizate în materiale grafice diferite, format A3/A4; • natură statică, peisaj sau portret realizat în tehnici grafice mixte, format A3; • studiu grafic inspirat din patrimoniul cultural național, format A3. Proiecte interdisciplinare (la alegere): • <i>Materialul ca mijloc de expresie artistică</i> (Desen – Pictură – Istoria artelor). • <i>Tehnici grafice în creația artiștilor europeni</i> (Desen – Istoria artelor – Limba și literatura română). • <i>Diversitatea expresiei plastice</i> (Desen – TIC – Educație pentru societate). Noțiuni noi: tehnică mixtă; expresivitate plastică; efect plastic; estompare; suprapunere; contrast grafic; stil artistic; manieră artistică; intenție artistică.	expresiilor artistice și respect pentru valorile culturale.
--	--	--

Unități de învățare 2		
Mijloace artistico-plastice – aplicarea limbajului plastic în reprezentări grafice - 24 ore		
Valori proiectate la nivelul unității de învățare: • Valorificarea tradițiilor și obiceiurilor familiale prin expresie artistică. • Empatie și introspecție în exprimarea emoțiilor și experiențelor personale. • Respect pentru valorile culturale și identitatea personală.		
2.1. Experimentarea diverselor modalități de exprimare a emoțiilor și sentimentelor în desenele proprii. 2.2. Diferențierea proprietăților materialelor și ustensilelor de desen în funcție de efectul plastic urmărit. 2.3. Aplicarea tehnicilor și procedeele grafice variate în contexte artistico-plastice diverse	1. Forma și organizarea limbajului plastic • Forma plană și forma volumetrică în reprezentarea grafică. • Proportia și proporționarea formelor. • Relația dintre formă, spațiu și organizarea imaginii. • Structura formei în desenul de observație. 2. Modelarea volumului prin mijloace artistico-plastice • Valorile tonale și gradațiile de clarobscur. • Relația dintre lumină, umbră și volum. • Contrastul valoric și expresivitatea plastică. • Hașura și valoarea în modelarea formei. 3. Texturi, structuri și expresivitate grafică • Texturi naturale și artificiale. • Structuri plastice și caracterul materialelor. • Tipuri de hașură și efecte grafice. • Relația dintre textură, structură și materialitate. 4. Limbajul plastic în compoziția grafică • Ritmul vizual și centrul de interes. • Echilibrul compozițional și unitatea imaginii. • Relațiile dintre mijloacele artistico-plastice și mesajul vizual. • Natura statică cu obiecte și draperii în studiul expresivității plastice. Tema cross-curriculară: Tradițiile familiale și identitatea culturală reflectate prin limbajul plastic și expresivitatea imaginii.	Elevul sau eleva: • analizează relația dintre formă, proporție și expresivitatea imaginii grafice; • aplică contrastele valorice și gradațiile de clarobscur în modelarea volumului; • utilizează ritmul vizual, centrul de interes și echilibrul compozițional în organizarea imaginii; • diferențiază texturile și structurile prin utilizarea procedeele grafice adecvate; • selectează materialele și tehnicile grafice în funcție de efectul plastic urmărit; • realizează un studiu al formelor geometrice și al proporțiilor, format A3; • elaborează o mapă cu exerciții privind clarobscurul, texturile și tipurile de hașură, format A3/A4; • desenează o natură statică cu rozetă, obiecte de uz casnic și draperii cu texturi diferite, format 40×50 cm; • realizează o natură statică „Masa de sărbătoare”, inspirată din tradițiile familiale,

	Conținuturi interdisciplinare: Pictură – modelarea volumului prin lumină și umbră; Compoziție – ritmul, echilibrul și centrul de interes; Istoria artelor – natura statică în diferite perioade artistice; Limba și literatura română – simbolul și mesajul artistic; Educație pentru societate – tradiții și identitate culturală; TIC – portofoliul digital și prezentarea lucrărilor. Integrarea noilor educații: educație cultural-artistică; educație pentru valori; educație interculturală; educație digitală; dezvoltare personală. Contexte de învățare: studiul după natură; analiza operelor grafice; reprezentarea volumului prin clarobscur; studiul texturilor și structurilor; realizarea compozițiilor inspirate din tradițiile familiale; analiza comparativă a soluțiilor plastice. Produse evaluabile: • studiu al formelor geometrice și al proporțiilor, format A3; • mapă cu exerciții privind clarobscurul, texturile și tipurile de hașură, format A3/A4; • natură statică cu rozetă, obiecte de uz casnic și draperii cu texturi diferite, format 40×50 cm; • natură statică „Masa de sărbătoare”, inspirată din tradițiile familiale, format 40×50 cm. Proiecte interdisciplinare (la alegere): • „<i>Masa de sărbătoare – simbol al tradiției familiale</i>” (Desen – Educație pentru societate – Limba și literatura română). • „<i>Texturile naturii și expresivitatea artistică</i>” (Desen – Biologie – Pictură). • „<i>Compoziția grafică și patrimoniul cultural</i>” (Desen – Istoria artelor – TIC). Noțiuni noi: formă volumetrică; proporționare; contrast valoric; ritm vizual; centru de interes; echilibru compozițional; structură plastică; materialitate; expresivitate plastică.	format 40×50 cm; • argumentează soluțiile plastice utilizate în lucrările proprii și manifestă respect pentru valorile culturale și familiale.
--	--	---

Unități de învățare 3

Structuri și fenomene ale naturii – studiul perspectivei, al formei și al expresivității - 30 ore

Valori proiectate la nivelul unității de învățare

- Respect pentru patrimoniul construit și identitatea culturală.
- Responsabilitate în valorificarea patrimoniului artistic prin creație plastică.
- Rigoare și perseverență în studiul formelor naturale și anatomice.

3.1. Aplicarea procedeele de realizare a formelor plane și volumetrice pe suprafața plană.

3.2. Utilizarea legiților perspectivei liniare în lucrările proprii.

3.3. Integrarea cunoștințelor plastice dobândite anterior în realizarea desenelor.

3.4. Distingerea tipurilor de perspectivă liniară și aeriană ca modalități de sugerare a spațiului în opere de artă.

1. Natura statică – gen al desenului artistic

- Natura statică ca studiu al formei, volumului și spațiului.
- Forme geometrice și elemente de ghips în organizarea imaginii.
- Clarobscurul și modelarea volumului în natura statică.
- Relația dintre obiect, lumină și spațiul plastic.

2. Peisajul – gen al desenului artistic

- Peisajul natural și antropic.
- Perspectiva liniară și perspectiva aeriană în reprezentarea spațiului.
- Structuri arhitecturale tradiționale și patrimoniul construit.
- Relația dintre lumină, atmosferă și expresivitatea peisajului.

3. Portretul – gen al desenului artistic

- Construcția anatomică a craniului uman.
- Proporțiile capului și elementele portretului.
- Studiul ochiului, nasului, urechii și buzelor.
- Modele anatomice și mulaje din ghips în studiul desenului.

4. Forma, spațiul și expresivitatea în desen

- Relația dintre formă, spațiu și lumină.
- Integrarea perspectivei și clarobscurului în studiul după natură.
- Construcția formelor complexe în desenul artistic.
- Expresivitatea limbajului plastic în reprezentarea patrimoniului cultural.

Elevul sau eleva:

- aplică procedee constructive în reprezentarea formelor plane și volumetrice;
- utilizează perspectiva liniară și perspectiva aeriană în organizarea spațiului plastic;
- modelează forma și volumul prin clarobscur în studiul după natură;
- analizează relația dintre formă, spațiu și lumină în lucrări grafice și opere de artă;
- realizează un studiu constructiv al corpurilor geometrice și al elementelor de ghips, format A3;
- desenează un peisaj cu structuri arhitecturale tradiționale, utilizând legițile perspectivei, format 40×50 cm;
- realizează studiul craniului uman și al elementelor portretului, respectând proporțiile anatomice, format 40×50 cm;
- desenează masca din ghips (David) sau capul Hudon/Apollo prin desen constructiv și clarobscur, format 40×50 cm;
- realizează o natură statică cu mască sau cap din ghips, utilizând modelarea volumului prin clarobscur, format 40×50 cm;

	Tema cross-curriculară: Patrimoniul construit și dialogul dintre natură, spațiu și identitatea culturală prin limbajul plastic. Conținuturi interdisciplinare: Pictură – lumina și atmosfera în peisaj; Compoziție – organizarea spațiului plastic; Istoria artelor – reprezentarea peisajului și portretului; Anatomie artistică – proporțiile corpului uman; Geografie – peisajul natural și antropic; Educație pentru societate – patrimoniul cultural; TIC – documentarea și analiza imaginilor. Integrarea noilor educații: educație pentru patrimoniu; educație cultural-artistică; educație pentru dezvoltare durabilă; educație ecologică; educație digitală. Contexte de învățare: studiu după natură; desen după mulaje din ghips; observație în mediul urban și rural; studii anatomice; analiza operelor de artă; documentarea patrimoniului construit. Produse evaluabile: • studiu constructiv al corpurilor geometrice și al elementelor de ghips, format A3; • peisaj cu structuri arhitecturale tradiționale, format 40×50 cm; • studiu al craniului uman și al elementelor portretului, format 40×50 cm; • desen constructiv al măștii din ghips (David) sau al capului Hudon/Apollo, format 40×50 cm; • natură statică cu mască sau cap din ghips, realizată prin clarobscur, format 40×50 cm. Proiecte interdisciplinare (la alegere): • „<i>Peisajul – punte între artă și știință</i>” (Desen – Pictură – Geografie). • „<i>Descoperind patrimoniul construit</i>” (Desen – Istoria artelor – Educație pentru societate). • „<i>Anatomia artistică – între știință și creație</i>” (Desen – Biologie – Istoria artelor).	• valorifică patrimoniul construit și artistic în creațiile grafice personale.
--	--	--

	Noțiuni noi: perspectivă liniară; perspectivă aeriană; orizont; punct de fugă; atmosferă; anatomie artistică; proporții anatomice; mulaj din ghips; patrimoniu construit.	
Unități de învățare 4 Portofoliul artistic și promovarea creației plastice (4 ore)		
Valori proiectate la nivelul unității de învățare: • <i>Respect pentru propria creație și pentru patrimoniul artistic.</i> • <i>Responsabilitate în prezentarea și promovarea produselor artistice.</i> • <i>Inițiativă și implicare în activități cultural-artistice.</i>		
4.1. Organizarea expozițiilor de grafică în format fizic sau digital, reflectând asupra procesului de creație.	1. Portofoliul artistic • Structura și organizarea portofoliului artistic. • Criterii de selecție și prezentare a lucrărilor grafice. 2. Promovarea creației artistice • Expoziția de grafică și galeria virtuală. • Modalități de prezentare și valorificare a produselor artistice. Tema cross-curriculară: Promovarea creației artistice ca expresie a identității culturale și a responsabilității sociale. Conținuturi interdisciplinare: Istoria artelor – patrimoniul artistic; Educație pentru societate – participarea la viața culturală; TIC – realizarea galeriei virtuale și a portofoliului digital; Limba și literatura română – prezentarea argumentată a creației artistice. Integrarea noilor educații: educație cultural-artistică; educație digitală; educație pentru valori; dezvoltare personală. Contexte de învățare: selectarea lucrărilor reprezentative; organizarea unei expoziții școlare sau a unei galerii virtuale; prezentarea și reflecția asupra propriului demers artistic. Produse evaluabile:	Elevul sau eleva: • selectează lucrări reprezentative pentru realizarea portofoliului artistic; • organizează portofoliul artistic în funcție de criteriile de prezentare; • prezintă și argumentează o lucrare grafică utilizând terminologia specifică desenului; • realizează un portofoliu artistic individual; • participă la organizarea unei expoziții sau a unei galerii virtuale de lucrări grafice; • manifestă responsabilitate în promovarea creației artistice și în valorificarea patrimoniului cultural.

	• portofoliu artistic individual;• prezentarea unei lucrări grafice în cadrul unei expoziții sau galerii virtuale. Noțiuni noi: portofoliu artistic; galerie virtuală; curatoriat; prezentare artistică.	

Unități de competență	Unități de conținut recomandate	Rezultate ale învățării
Clasa a XII-a		
Unități de învățare 1.		
Materiale, ustensile și tehnici de artă – utilizarea creativă și autonomă a tehnicilor grafice - 6 ore		
Valori proiectate la nivelul unității de învățare: • Dialogul cultural european și valorizarea patrimoniului artistic național în context european. • Creativitate, autonomie și responsabilitate în exprimarea artistică. • Deschidere către diversitatea limbajelor vizuale și respect pentru valorile culturale universale.		
1.1. Integrarea elementelor și principiilor limbajului plastic în propria creație grafică, urmărind coerența și expresivitatea compozițională. 1.2. Evaluarea lucrărilor grafice proprii și ale altor artiști, aplicând criterii estetice și terminologie de specialitate. 1.3. Propunerea unor soluții de optimizare a compozițiilor grafice, justificând intervențiile prin analiză plastică și autonomie creativă.	1. Desenul artistic în contextul creației contemporane • Desenul ca mijloc de cercetare, expresie și comunicare vizuală. • Relația dintre tradiția artistică și limbajul plastic contemporan. • Repere ale creației artiștilor moldoveni integrați în spațiul artistic european. 2. Materiale și tehnici grafice pentru creația autonomă • Materiale și suporturi tradiționale și contemporane. • Tehnici grafice mixte și procedee experimentale. • Relația dintre material, suport, tehnică și mesajul artistic. 3. Experiment plastic și expresivitate vizuală • Colajul, laviul, transferul de textură și alte procedee grafice contemporane. • Efecte plastice obținute prin combinarea materialelor și tehnicilor. • Soluții personale de organizare a limbajului plastic. 4. Analiza și optimizarea creației grafice • Criterii de analiză estetică și plastică. • Coerența compozițională și expresivitatea imaginii. • Autoevaluarea și optimizarea produsului artistic. Tema cross-curriculară: Dialogul dintre tradiție și inovație în construirea identității artistice contemporane.	Elevul sau eleva: • analizează relația dintre material, tehnică și mesajul artistic în lucrări grafice reprezentative; • selectează materiale și tehnici grafice în funcție de conceptul propriei creații; • experimentează procedee grafice contemporane pentru obținerea unor efecte plastice originale; • realizează un studiu comparativ privind tehnicile grafice utilizate de artiști din diferite contexte culturale; • elaborează o mapă cu experimente plastice utilizând tehnici mixte; • realizează lucrarea „Portretul unui bătrân” după reproducere artistică, valorificând expresivitatea materialelor și a tehnicilor grafice; • creează o compoziție grafică originală prin utilizarea autonomă a tehnicilor și procedeelelor

	Conținuturi interdisciplinare: Istoria artelor – dialogul dintre arta națională și curentele europene; Pictură – tehnici mixte și expresivitate; Compoziție – coerența limbajului plastic; Limba și literatura română – argumentarea demersului artistic; TIC – documentarea și prelucrarea digitală a imaginii. Integrarea noilor educații: educație cultural-artistică; educație interculturală; educație digitală; educație pentru valori; educație pentru creativitate și inovare. Contexte de învățare: analiza comparativă a operelor grafice; experimentarea tehnicilor mixte pe suporturi variate; studii inspirate din creația marilor artiști; elaborarea unor soluții plastice originale; reflecția asupra propriului demers artistic. Produse evaluabile: • studiu comparativ privind utilizarea tehnicilor grafice în creația unor artiști reprezentativi; • mapă cu experimente plastice realizate prin tehnici mixte; • lucrare grafică „Portretul unui bătrân”, realizată după reproducere artistică (format A3); • compoziție grafică originală realizată prin utilizarea creativă a tehnicilor grafice. Proiecte interdisciplinare (la alegere): • <i>Dialogul cultural european în creația artiștilor moldoveni</i> (Desen – Istoria artelor – Limba și literatura română). • <i>Materialul ca mijloc de expresie artistică contemporană</i> (Desen – Pictură – TIC). • <i>Tradiție și experiment în limbajul grafic</i> (Desen – Istoria artelor – Educație pentru societate). Noțiuni noi: tehnică mixtă; colaj; laviu; transfer de textură; experiment plastic; autonomie creativă; analiză plastică; coerență compozițională; limbaj vizual contemporan.	grafice; • argumentează soluțiile plastice și tehnice adoptate în raport cu intenția artistică; • evaluează critic propria creație și formulează propuneri de optimizare pe baza criteriilor estetice și compoziționale; • manifestă autonomie, creativitate și responsabilitate în realizarea și prezentarea produsului artistic.
--	--	---

Unități de învățare 2

Mijloace artistico-plastice – integrarea limbajului plastic în creația personală - 22 ore

Valori proiectate la nivelul unității de învățare:

- *Libertatea de exprimare artistică și responsabilitatea față de actul creator.*
- *Etică și onestitate artistică în dezvoltarea unui stil personal.*
- *Creativitate, originalitate și respect pentru diversitatea expresiilor artistice.*

2.1. Selectarea conștientă a materialelor și tehnicilor de desen în raport cu intenția artistică.

2.2. Combinarea creativă a materialelor, tehnicilor și procedeele grafice pentru reprezentarea optimă a contextului plastic.

2.3. Manifestarea interesului pentru studierea tehnicilor și stilurilor grafice ale marilor artiști, valorificându-le în creația proprie.

1. Organizarea expresivă a limbajului plastic

- Relațiile dintre valoare tonală, clar-obscur și expresivitatea imaginii.
- Proportionarea imaginii în spațiul plastic și raporturile dintre forme.
- Contrastul, ritmul, echilibrul și centrul de interes în organizarea compozițională a desenului.
- Unitatea și coerența limbajului plastic.

2. Interpretarea și sinteza formei

- Stilizarea și reinterpretarea formelor naturale și artificiale.
- Geometrizarea, simplificarea și transformarea formei.
- Relația dintre forma reală, forma simbolică și forma artistică.
- Sinteza plastică și expresivitatea vizuală.

3. Compoziția creativă și mesajul artistic

- Organizarea compoziției cu obiecte de uz casnic și elemente simbolice.
- Relațiile dintre forme, volume și spațiul plastic.
- Contextualizarea obiectului în spațiul real, sugerat sau abstract.
- Mesajul artistic și expresivitatea compoziției grafice.

4. Limbajul plastic și identitatea artistică

- Stiluri și tehnici grafice în creația marilor artiști.
- Reinterpretarea limbajului plastic în creația personală.
- Dezvoltarea unui stil artistic propriu și coerent.

Tema cross-curriculară: Construirea identității artistice prin dialogul dintre tradiție, experiență personală și creație

Elevul sau eleva:

- selectează materialele și tehnicile de desen în funcție de caracteristicile formei și de expresivitatea urmărită;
- aplică relațiile de clar-obscur pentru modelarea volumului și evidențierea formei în desen;
- organizează elementele plastice prin proporție, contrast, ritm și echilibru în studiile grafice;
- stilizează și interpretează forme naturale și obiecte de uz casnic prin mijloace specifice desenului;
- realizează studii grafice de reinterpretare și sinteză a formei utilizând tehnici și procedee variate;
- reprezintă un portret sau autoportret valorificând expresivitatea liniei, tonului și texturii;
- realizează o natură statică cu 3–5 obiecte de uz casnic, aplicând relațiile dintre formă, spațiu și clar-obscur;
- analizează și argumentează soluțiile grafice

	contemporană. Conținuturi interdisciplinare: Compoziție – organizarea spațiului plastic; Pictură – relațiile dintre valoare, culoare și expresivitate; Istoria artelor – limbaje artistice moderne și contemporane; Filosofie și Educație pentru societate – libertatea creației și etica artistică; TIC – elaborarea și prezentarea conceptelor vizuale. Integrarea noilor educații: educație cultural-artistică; educație pentru valori; educație digitală; educație antreprenorială; dezvoltare personală. Contexte de învățare: analiza creațiilor unor artiști consacrați; reinterpretarea obiectelor și a formelor; elaborarea studiilor compoziționale; dezvoltarea unui concept artistic personal; reflecția asupra propriului proces de creație. Produse evaluabile: • studii de stilizare și reinterpretare a obiectelor de uz casnic; • portret sau autoportret expresiv (format A3); • portofoliu cu schițe, crochiuri și studii tonale; • compoziție creativă cu 3–5 obiecte de uz casnic, bazată pe interpretare personală (simulare Bacalaureat); • prezentarea argumentată a conceptului artistic și a soluțiilor plastice adoptate. Proiecte interdisciplinare (la alegere): • <i>Memoria obiectelor – între tradiție și contemporaneitate</i> (Desen – Istoria artelor – Educație pentru societate). • <i>Dialogul tradiției cu modernitatea</i> (Desen – Pictură – TIC). • <i>Obiectul cotidian ca sursă de expresie artistică</i> (Desen – Design – Educație antreprenorială). Noțiuni noi: stil artistic personal; reinterpretare plastică; sinteză plastică; deconstrucție; stilizare; concept artistic; mesaj vizual; identitate vizuală; coerență expresivă; originalitate artistică.	utilizate în propria lucrare și în lucrările marilor artiști; • valorifică procedee și tehnici grafice studiate în realizarea unor creații personale; • manifestă autonomie, originalitate și responsabilitate în realizarea și prezentarea lucrărilor grafice.
--	--	---

Unități de învățare 3.

Structuri și fenomene ale naturii – interpretarea artistică și sinteza plastică - 36 ore

Valori proiectate la nivelul unității de învățare:

- Valorificarea patrimoniului cultural și artistic prin reinterpretarea formelor tradiționale.
- Respect pentru patrimoniul național și universal ca sursă de inspirație artistică.
- Creativitate, responsabilitate și autenticitate în exprimarea plastică.

3.1. Aplicarea clar-obscurului ca procedeu de sugerare a volumului și spațiului în creația proprie.

3.2. Selectarea creativă a mijloacelor artistico-plastice în organizarea reprezentărilor grafice.

3.3. Valorificarea patrimoniului cultural și artistic în realizarea unor reprezentări grafice expresive și originale.

1. Portretul – interpretare artistică și expresivitate plastică

- Construcția anatomică și proporțiile capului uman.
- Particularitățile anatomice și expresive ale portretului.
- Clar-obscurul și modelarea volumului în desenul de portret.
- Crochiul, schița și studiul după model viu.
- Interpretarea expresivă a portretului prin mijloace grafice.

2. Natura statică – sinteză plastică și reprezentare grafică

- Natura statică cu obiecte de uz casnic și elemente din ghips.
- Relațiile dintre formă, volum, spațiu și clar-obscur.
- Organizarea raporturilor dintre obiecte și echilibrul imaginii.
- Interpretarea plastică și sinteza formei în desen.

3. Patrimoniul cultural – sursă de inspirație artistică

- Stilizarea formelor inspirate din patrimoniul artistic și cultural.
- Relația dintre tradiție și expresia artistică contemporană.
- Reinterpretarea elementelor patrimoniului în limbaj grafic.
- Valorificarea motivelor culturale în studiile grafice.

4. Forma, spațiul și expresivitatea desenului

- Relația dintre lumină, volum și spațiul plastic.
- Integrarea clar-obscurului în studiul formelor complexe.
- Sinteza plastică în desenul de observație și interpretare.
- Expresivitatea reprezentării grafice prin mijloace specifice desenului.

Tema cross-curriculară: Patrimoniul cultural și reinterpretarea artistică a formelor în contextul creației contemporane.

Conținuturi interdisciplinare: Istoria artelor – stilizarea formelor în arta modernă și contemporană; Anatomie artistică și

Elevul sau eleva:

- aplică clar-obscurul și relațiile valorice în modelarea volumului și a spațiului în desen;
- construiește și reprezintă portretul respectând proporțiile anatomice și expresivitatea formei;
- realizează studii anatomice, crochiuri și schițe după model viu și după mulaje din ghips;
- interpretează grafic natura statică prin raporturi de formă, volum, lumină și spațiu;
- stilizează și reinterpretează forme inspirate din patrimoniul cultural utilizând mijloace specifice desenului;
- realizează o natură statică cu obiecte de uz casnic și elemente din ghips prin desen constructiv și clar-obscur;
- elaborează o lucrare finală de tip Bacalaureat, aplicând cunoștințele și tehnicile specifice desenului artistic;
- argumentează soluțiile grafice și expresive utilizate în propriile lucrări;
- analizează critic propriile studii și lucrările artiștilor consacrați utilizând terminologia

	Biologie – structura capului uman și expresivitatea figurii; Pictură – relația dintre lumină, volum și atmosferă; Compoziție – organizarea spațiului plastic; Educație pentru societate – patrimoniul cultural și identitatea; TIC – documentarea și prezentarea studiilor grafice. Integrarea noilor educații: educație pentru patrimoniu; educație cultural-artistică; educație pentru valori; educație pentru dezvoltare durabilă; educație digitală. Contexte de învățare: studii anatomice după model viu și mulaje din ghips; analiza desenelor marilor artiști; realizarea portretelor, autoportretelor și naturilor statice; studii grafice inspirate din patrimoniul cultural; analiza și argumentarea soluțiilor plastice utilizate. Produse evaluabile: • studii anatomice ale capului uman și ale elementelor portretului; • crochiuri și schițe de portret după model viu; • autoportret sau portret realizat prin desen constructiv și clar-obscur, format 40×50 cm; • natură statică cu obiecte de uz casnic și elemente din ghips, realizată prin desen constructiv și interpretare plastică, format 40×50 cm; • lucrare finală (simulare Bacalaureat): natură statică cu 3–5 obiecte de uz casnic și bust de ghips (Hudon/Apollo/Afrodită), format 40×50 cm; • portofoliu cu studii anatomice, schițe, crochiuri și studii tonale. Noțiuni noi: sinteză plastică; interpretare grafică; anatomie artistică; racursiu; stilizare; expresivitate plastică; structură anatomică; patrimoniu artistic; reinterpretare plastică; reprezentare expresivă. Proiecte interdisciplinare (la alegere): • „Anatomia și portretul – între artă și știință” (Desen – Biologie	specifică desenului; • manifestă autonomie, rigoare și sensibilitate artistică în realizarea și prezentarea lucrărilor grafice.
--	---	--

	– Istoria artelor). • „Tradiția reinterpretată prin desen” (Desen – Istoria artelor – Educație pentru societate). • „Patrimoniul cultural – sursă de inspirație pentru studiul grafic” (Desen – Pictură – TIC).	
Unități de învățare 4 Portofoliul artistic și promovarea creației plastice (4 ore)		
• Valori proiectate la nivelul unității de învățare: • <i>Valorificarea patrimoniului cultural și artistic prin reinterpretarea creativă a tradițiilor.</i> • <i>Respect pentru identitatea culturală și deschidere către dialogul dintre tradiție și modernitate.</i> • <i>Creativitate, autenticitate și responsabilitate în exprimarea artistică.</i>		
4.1. Organizarea și promovarea expozițiilor de grafică (fizic și online), valorificând identitatea culturală și valorile naționale prin creația proprie.	1. Portofoliul artistic • Organizarea și structurarea portofoliului artistic. • Selecția lucrărilor reprezentative. • Prezentarea evoluției artistice personale. 2. Patrimoniul creației plastice • Expoziția de grafică în format fizic și virtual. • Prezentarea și promovarea creației artistice. Conținuturi interdisciplinare: Istoria artelor – patrimoniul artistic; Educație pentru societate – participarea la viața culturală; TIC – portofoliu digital și galerie virtuală; Limba și literatura română – prezentarea argumentată a creației artistice. Integrarea noilor educații: educație cultural-artistică; educație pentru valori; educație digitală; dezvoltare personală. Contexte de învățare: organizarea unei expoziții de lucrări; realizarea portofoliului artistic; prezentarea și argumentarea propriilor lucrări; reflecția asupra progresului artistic. Produse evaluabile:	Elevul sau eleva: • organizează un portofoliu artistic care reflectă evoluția competențelor dobândite; • selectează și prezintă lucrări reprezentative utilizând criterii artistice; • argumentează valoarea artistică și expresivă a unei lucrări proprii; • utilizează instrumente digitale pentru prezentarea creației artistice; • manifestă responsabilitate și inițiativă în promovarea creației grafice și în participarea la activități expoziționale.

	• portofoliu artistic final;• expoziție de lucrări (fizică sau virtuală);• prezentarea argumentată a unei lucrări reprezentative. Noțiuni noi: portofoliu artistic; curatoriere; galerie virtuală; identitate artistică; promovare artistică.	

6. Finalitățile învățării pe clase

Clasa	Finalitățile învățării
X-a	<i>La sfârșitul clasei, elevul sau eleva:</i> • utilizează conștient materialele, ustensilele și tehnicile de bază ale desenului artistic în realizarea studiilor grafice; • aplică elementele și mijloacele limbajului plastic în reprezentarea formelor, volumului și spațiului; • reprezintă obiecte și naturi statice după natură, respectând proporțiile, valorile tonale și raporturile spațiale; • utilizează schița și crochiul ca mijloace de observare, analiză și reprezentare a formelor naturale și artificiale; • aplică perspectiva liniară și clar-obscurul în studiile grafice pentru sugerarea volumului și profunzimii spațiale; • valorifică elemente ale patrimoniului cultural și ale identității naționale în lucrări de desen artistic; • utilizează terminologia specifică disciplinei în analiza și prezentarea lucrărilor grafice; • organizează și prezintă un portofoliu artistic care reflectă progresul competențelor dobândite și manifestă responsabilitate, rigoare și sensibilitate estetică în activitatea artistică.
XI-a	• utilizează conștient materiale, suporturi și tehnici grafice variate pentru obținerea unor efecte plastice expresive; • aplică elementele și principiile limbajului plastic în organizarea unor compoziții grafice echilibrate și coerente; • reprezintă forme, volume și spațiul plastic prin utilizarea clarobscurului, perspectivei și relațiilor valorice; • realizează studii de natură statică, peisaj și portret, valorificând observația, construcția formei și expresivitatea limbajului grafic; • utilizează schița și crochiul ca instrumente de analiză, documentare și dezvoltare a compozițiilor artistice; • analizează și compară tehnici, stiluri și modalități de expresie din creația artiștilor, argumentând opțiunile estetice și plastice; • valorifică patrimoniul cultural, tradițiile și identitatea națională în realizarea unor lucrări grafice originale; • utilizează terminologia specifică disciplinei în analiza, evaluarea și prezentarea propriilor creații și a operelor de artă; • organizează și prezintă un portofoliu artistic care evidențiază evoluția competențelor și a demersului creativ; • manifestă creativitate, responsabilitate, spirit critic și autonomie în realizarea și promovarea creațiilor artistice.
XII-a	• utilizează autonom și creativ materialele, tehnicile și procedeele grafice în realizarea unor lucrări artistice originale; • integrează elementele și principiile limbajului plastic în compoziții grafice coerente, expresive și unitare; • aplică relațiile dintre formă, proporție, volum, clar-obscur și spațiu în reprezentarea portretului, naturii statice și a studiului după natură;

	• valorifică studiul anatomiei artistice, al perspectivei și al construcției formei în elaborarea desenelor de complexitate sporită; • interpretează și stilizează forme naturale, obiecte și elemente ale patrimoniului cultural prin soluții plastice personale; • argumentează conceptul artistic, opțiunile compoziționale și soluțiile tehnice utilizate în propriile creații, folosind terminologia de specialitate; • analizează critic lucrările proprii și opere reprezentative ale artei grafice, formulând judecăți estetice și propuneri de optimizare; • realizează lucrări grafice complexe și compoziții de sinteză, demonstrând autonomie, originalitate și coerență artistică; • elaborează și prezintă un portofoliu artistic reprezentativ, valorificând propriul parcurs creativ și competențele dobândite; • promovează creația artistică prin mijloace tradiționale și digitale, manifestând responsabilitate, etică profesională și respect pentru patrimoniul cultural național și universal.

7. Bibliografie

I. Cadrul legal și normativ

- Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014.
- Cadrul de referință al Curriculumului Național, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Chișinău, 2025.
- Ordinul nr. 55 din 15.01.2025 cu privire la aprobarea Concepției dezvoltării curriculumului școlar, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova.
- Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, ediția în vigoare.

II. Literatura de specialitate în domeniul desenului artistic, limbajului plastic și reprezentării vizuale

2.1. Bazele desenului artistic

- Bammes Gottfried. *The Complete Guide to Life Drawing*.
- Bargue Charles; Gérôme, Jean-Léon. *Cours de Dessin*.
- Edwards Betty. *Drawing on the Right Side of the Brain*.
- Nicolaidis Kimon. *The Natural Way to Draw*.

2.2. Limbaj plastic, percepție și expresivitate

- Arnheim Rudolf. *Arta și percepția vizuală*. București: Editura Meridiane, 1979.
- Kandinsky Wassily. *Punctul și linia față de suprafață*. București: Editura RAO, 2003.
- Kandinsky Wassily. *Despre spiritual în artă*. București: Editura Meridiane, 1994.
- Klee Paul. *Schițe pedagogice*. București: Editura Meridiane, 1973.
- Nanu Adina. *Vezi? Despre limbajul artelor plastice*. București: Editura Vizual, 1996.
- Pleșu Andrei. *Ochiul și lucrurile*. București: Editura Meridiane, 1986.

2.3. Perspectivă, proporții și anatomie artistică

- Dumitrescu Zamfir. *Ars Perspectivae*. București: Editura Meridiane, 2002.
- Florensky Pavel. *Perspectiva inversă*. București: Editura Humanitas, 1997.
- Gheorghiu Adrian. *Proporții și trasee directe în artele plastice*. București: Editura Tehnică 1981.
- Barcsay Jenő. *Anatomie pentru artist*.
- Bammes Gottfried. *Anatomia artistului*.

III. Literatura de specialitate privind teoria artei și cultura vizuală

- Achiței Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*. București: Editura Meridiane, 1988.
- Călinescu Matei. *Eseuri despre arta modernă*. București: Editura Eminescu, 1987.
- Lăzărescu Liviu. *Culoarea în artă*. Iași: Editura Polirom, 2009.
- Lhote André. *Tratat despre peisaj și figură*. București: Editura Meridiane, 1969.

IV. Literatura de specialitate din Republica Moldova

- Brigalda Eleonora. *Educația artistică. Ghiduri metodologice*. Chișinău: Litera, 2000.
- Brigalda Eleonora. *Evoluția picturii de gen din Republica Moldova (1945–2000)*. Chișinău: Știința, 2002.

V. Metodica predării artelor plastice

- Savu-Cristescu Maria. *Metodica predării educației plastice în învățământul preuniversitar*. București: Corint, 2008.
- Șușala Ion N. *Educație plastică. Metodica predării artelor plastice*. București: Aramis, 2005.

VI. Literatură psihopedagogică și curriculară

- Achiri I.; Bolboceanu, A. *Evaluarea standardelor educaționale*. Chișinău: Print-Caro, 2009.
- Cerghit Ioan; Neașcu, Ioan. *Prelegeri pedagogice*. Iași: Polirom, 2001.
- Chiș Vasile. *Pedagogia contemporană. Pedagogia pentru competențe*. Cluj-Napoca, 2005.
- Crețu Carmen. *Curriculum diferențiat și personalizat*. Iași: Polirom, 1998.
- Cristea Sorin. *Dicționar de pedagogie*. București–Chișinău: Litera Internațional, 2000.
- Cucos Constantin. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2000.
- Guțu Vladimir; Achiri, Ion. *Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic*. Chișinău, 2009.
- Jinga Ioan; Istrăte, Elena (coord.). *Manual de pedagogie*. București: All, 2001.
- Nicola Ioan. *Tratat de pedagogie școlară*. București: Aramis, 2000.
- Stoica Adrian. *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică*. București: Humanitas Educațional, 2003.